

Αναδιφώντας το χθες (207)

Κατερίνα Κατσιμάνη: τρεις δεκαετίες αφιερωμένες στην τρίτη και τέταρτη ηλικία

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΔΑΚΗ*

Θα σ' αγαπάμε και θα σε θυμόμαστε πάντα, **Κατερίνα Κατσιμάνη!** Μπορεί να σ' απομάκρυναν απ' αυτό που αγαπούσες περισσότερο από κάθε τι άλλο στη ζωή σου, μετά φυσικά από τους γονείς και τους Κωστήδες σου, το Β' ΚΑΠΗ, εμείς όμως εκεί θα σε θυμόμαστε πάντα, εκεί όπου αφιέρωσες τρεις δεκαετίες της ζωής σου. Πριν από δύομισή χρόνια, τον Δεκέμβριο του 2019, είχα αποχαιρετήσει με παρόμοιο τρόπο και την **Αγάπη Μαμαλάκη**, που εκείνη όμως άφησε το Α' ΚΑΠΗ προκειμένου να βγει στη σύνταξη. Σήμερα ήρθε η στιγμή να κάνω το ίδιο και για το δεξί της χέρι, εσένα δηλαδή. Θα το κάνω όπως και τότε με βάση όσα είδα και γνώρισα με τα ίδια μου τα μάτια. Τα υπόλοιπα, τα πιο ουσιαστικά, δεν τα ξεχνούν και τα «αναθιβάλουν» κάθε τόσο εκείνοι που υπηρέτησες μια ζωή.

Θα γυρίσω και πάλι στο χθες, στην άγρια εποχή της δημιουργίας των Κέντρων Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων, όταν ο ρασιζμός απέναντί τους έπιανε κορυφή. Ήταν τότε που η Κατερίνα έφτασε στη μικρή τότε πόλη μας από τη Γερμανία, κοινωνική λειτουργός και νηπιαγωγός. Ήρθε φοβισμένη και συνεσταλμένη σ' έναν τόπο που οι μπαλωτές δεν ήταν κάτι το σπάνιο. Αν και μικρούλα στην ηλικία και στο ανάστημα, μπόρεσε γρήγορα να επιβληθεί με το τσαγανό της σε Κρητικούς, που έστριβαν τις μουστάκες τους όταν την πρωτόβλεπαν. Μάλιστα ένας τέτοιος, χωρίς όμως μουστάκα, ήταν που της έκλεψε την καρδιά και σύνδεσε μαζί του τη ζωή της (φωτογραφία). Καθιερώθηκε όμως κι απέναντί σε ταλαιπωρημένες από τη ζωή γυναίκες, που είχαν μάθει να μη βγαίνουν από το σπίτι τους και που τώρα καλούνταν από ένα «κορτσούδι» να το κάνουν, ερχόμενες στο ΚΑΠΗ. Καλούνταν, ακόμα περισσότερο, να συγκροτήσουν ομάδες δημιουργικής έκφρασης!

Η Κατερίνα Κατσιμάνη διετέλεσε μαθήτρια της Αγάπης Μαμαλάκη, στην καθιέρωση των ΚΑΠΗ ψηλά στη συνείδηση του Ρεθύμνου. Όσοι γνωρίζουν τα σχετικά με τους θεσμούς τρίτης ηλικίας, παραδέχονται ότι το παράδειγμα των πρώτων ΚΑΠΗ του Ρεθύμνου, όπως και των Ανωγειών τότε με τον **Φανούρη Οικονομάκη** και μερικών ακόμα ανά την Ελλάδα, αποτελούν τις εξαιρέσεις που επιβεβαιώνουν τον κανόνα. Όχι μόνο δεν έγιναν ποτέ «καφεζεία», αλλά αποτέλεσαν πηγές γνώσης και καλλιτεχνικής έκφρασης για τις τοπικές κοινωνίες.

Πριν από μία εικοσιπενταετία, μετά από συνοδεία της θεατρικής ομάδας στη Ρόδο για το ετήσιο φεστιβάλ θεάτρου τρίτης ηλικίας, είχε χρειαστεί να γράψω ένα καυστικό - όπως θεωρήθηκε - σχόλιο για την τότε δημοτική αρχή και για την αδιαφορία της, συγκριτικά με άλλες ανά την Ελλάδα. Ήταν τότε που ο δήμαρχος Συκεών Θεσσαλονίκης, πολλαπλάσιος από το Ρέθυμνο σε πληθυσμό, είχε συνοδεύσει ο ίδιος, περήφανος, τις θεατρικές του ομάδες. Το ίδιο είχε πράξει και πριν ακριβώς από μια δεκαετία, όταν εν μέσω οικονομικής κρίσης περικόπηκαν οι επιχορηγήσεις σε όλες τις ομάδες δραστηριοτήτων. Τότε, σε τυχαία επίσκεψή μου, τους είχα βρει όλους κι όλες, λειτουργώντας δικές τους πρωτοβουλιακές ομάδες, όπως εκείνη της φιλαναγνωσίας με τον τίτλο «Τσάι και συμπάθιο» (ή κάπως έτσι). Μάλιστα με είχαν παρακαλέσει να προσφέρω κι εγώ κάτι σ' αυτή κι είχα ανταποκριθεί με τον ιστορικό περίπατο «Το Ρέθυμνο του Παντελή Πρεβελάκη». Ήταν τότε που έγραφα το άρθρο με τον τίτλο «Κρατήστε ανοιχτά τα ΚΑΠΗ!», το οποίο και οι επόμενοι δημο-

Τότε ήταν που είχαμε συζητήσει με τις υπεύθυνες κοινωνικές λειτουργούς Αγάπη Μαμαλάκη και Κατερίνα Κατσιμάνη κι είχαμε διοργανώσει τον σεμιναριακό κύκλο «Αντιμετωπίζοντας την κρίση με τα ΚΑΠΗ», που σημείωσε επιτυχία. Είχαμε πραγματοποιήσει δέκα ακριβώς συναντήσεις με διαφορετικά θέματα η καθεμιά, τις περισσότερες εκτός πόλης. Να σημειώσω ότι τα πορίσματα του σεμιναρίου, πρωτοποριακού σε πανελλήνια κλίμακα, τα είχαμε έτοιμα προς έκδοση, αλλά εκείνη που αρνήθηκε να την προωθήσει, παρότι προϊσταμένη αργότερα των κοινωνικών υπηρεσιών, ήταν η ίδια η Κατερίνα, προκειμένου να μην κατηγορηθεί ότι μεροληπτεί για το «δικό της» ΚΑΠΗ.

Δεν θα επαναλάβω σήμερα αναλυτικά τα όσα είχα σημειώσει για τις λειτουργίες παλιότερα των ρεθιμιωτικών - και όχι μόνο - ΚΑΠΗ: Πολιτιστικά κέντρα (χορός, κατασκευές, χορωδίες, θέατρο, μουσική κ.ά.), κέντρα ψυχαγωγίας και εκπαίδευσης (εκδηλώσεις, χοροεπιδείξεις, εκδρομές

Θα επιμείνω λίγο περισσότερο στην εκπαιδευτική τους λειτουργία. Αν η Αγάπη Μαμαλάκη δραστηριοποιούσε στο Α' ΚΑΠΗ ηλικιωμένους αστούς, η Κατερίνα στο Β' το έκανε με ανθρώπους ξεριζωμένους από τα χωριά τους, που οι περισσότεροι είχαν μετακομίσει στο Ρέθυμνο προκειμένου να βοηθήσουν τα παιδιά τους στην ανατροφή των εγγονακίων. Ελάχιστοι απ' αυτούς είχαν μόρφωση πέραν του δημοτικού σχολείου και ενδιαφέροντα πολιτιστικά. Κι όμως τους εκπαίδευσε και τους εξέλιξε σε πολυπράγμονες, ξεναγώντας τους σε αρχαιολογικούς χώρους, σε βυζαντινές εκκλησίες, σε μουσεία κάθε είδους, σε υγροβιότοπους και σε περιοχές Natura. Μαζί της γνώρισαν τον πολιτισμό της Κρήτης και της Ελλάδας ολόκληρης, μαζί κι εκείνον της Αλβανίας, όπως και της Σερβίας, της Βουλγαρίας και της Βόρειας Μακεδονίας, στην τελευταία προ Covid εκδρομή.

όπως εκείνα που τιτλοφορούνταν «Τότε που τα παιδιά έφτιαχναν μόνο τα παιχνίδια τους» και «Πιο κοντά στη φύση. Η σχέση του ανθρώπου με τη φύση παλιότερα». Χωρίς αυτήν ο «Φάλκονας» δεν θα είχε και φορητά εκπαιδευτικά προγράμματα, τις λεγόμενες «μουσειοβαλίτσες», όπως εκείνες με τους τίτλους «Του λιναριού τα πάθη» και «Το φαρμακείο της φύσης», όπως και το ομώνυμο βιβλαράκι. Κι όλα αυτά πολύ πριν η ενασχόληση με τα αρωματικά και ιαματικά φυτά καταστεί μόδα.

Η Κατερίνα μάς δίδαξε, στους εκπαιδευτικούς, πώς να διοργανώνουμε σωστά και με ασφάλεια όντως εκπαιδευτικές εκδρομές: Επισκεπτόμενοι οι ίδιοι προκαταβολικά τους προορισμούς, παίρνοντας μέτρα ασφάλειας, μεταφέροντας πάντα φορητό φαρμακείο, γνωρίζοντας πρώτες βοήθειες, εξηγώντας το πρόγραμμα και δίνοντάς το κατά το δυνατόν αναπτυγμένο σε γραπτή μορφή, ώστε να παραμείνει στη βιβλιοθήκη του κάθε συμμετέχοντα. Κι ακόμα μας τόνισε τις ευθύνες του αρχηγού, ο οποίος είναι υπεύθυνος τελικά για όλα και οφείλει να είναι αυστηρός στην τήρηση των κανόνων. Θυμάμαι αξέχαστα μια βραδιά στον Άγιο Νικόλαο, όταν ένας ηλικιωμένος που βρισκόταν πολύ κοντά στην άνοια ξέφυγε από τη γυναίκα του και χάθηκε στην πόλη, καταφεύγοντας σε άλλο ξενοδοχείο και επιτιθέμενος στον υπάλληλο υποδοχής του. Ήταν και πάλι η Κατερίνα μας που είχε ξεθυμώσει στο αστυνομικό τμήμα, προκειμένου να αποτρέψει τη μήνυση και να εξασφαλίσει τρόπο επανόδου στο Ρέθυμνο του ζευγαριού. Κι όλα αυτά την ώρα που εμείς κοιμόμασταν τον ύπνο του δικαίου. Διοργανώνοντας έτσι τις εκπαιδευτικές εκδρομές του ΚΑΠΗ μας γνώρισε τόπους παντελώς άγνωστους για μας τότε: Το ερμπαρίο του Μεσογειακού Αγρονομικού Ινστιτούτου Χανίων, το Μουσείο Παραδοσιακής κρητικής ζωής «Λυχνοστάτης» και το «μουσείο του πόνου», τη Σπιναλόγκα, πολύ πριν ακουστεί και καταστεί κι εκείνη μόδα.

Μαζί, νέοι του Κέντρου Νέων (αλήθεια τι γίνεται κι αυτό; έκλεισε); εκπαιδευτικοί της Περιβαλλοντικής και ηλικιωμένοι των ΚΑΠΗ είχαμε τη χαρά να διοργανώσουμε σειρά δραστηριοτήτων διαγονεακής μάθησης, όπως την παρασκευή σαπουνιού στις Βολιώνες, με την οικογένεια Ανδρουλάκη, τα νοικοκυράτα του φτάζιμου στις Κουρούτες, με την οικογένεια Καπελώνη, τα «ζομπλιαστά ψωμιά» στο εντευκτήριο, με την αξεχάστη Ελένη Ιερωνυμάκη, και τόσες άλλες. Και βέβαια συμμετάσχαμε στο διετές σεμινάριο «Αναζητώντας τις ξεχασμένες γεύσεις», που κι αυτό θα πρέπει κάποια στιγμή να πάρει έντυπη μορφή, πέραν των αναμνηστικών που άφησαν σ' όσους κι όσες είχαν την τύχη να πάρουν μέρος.

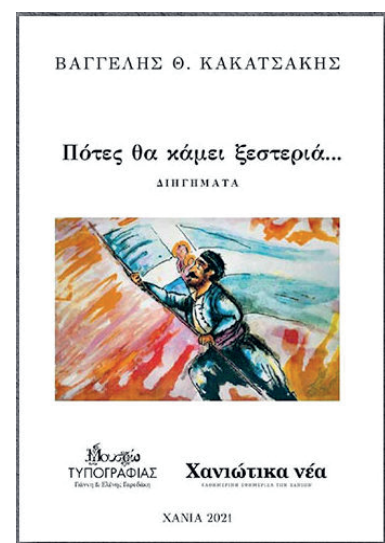

Η Κατερίνα δεν δίστασε να πάρει και άλλες πρωτοβουλίες. Παρ' ότι εκ του φυσικού της σεμνή, πήρε αποφασιστικά μέρος στις πέντε Παγκρήτιες Συναντήσεις Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και παρουσίασε σε παγκρήτιο κοινό τα πρωτοποριακά προγράμματα που εμψύχωνε. Ανάμεσά τους ξεχώριζε εκείνο με τον τίτλο «Μια μέρα στο ΚΑΠΗ». Σε μια εποχή που ο θεσμός αποτελούσε ακόμη ταμπού, οι μαθητές μας που έπαιρναν μέρος όχι μόνο το κατέριπταν αλλά αναγνώριζαν ότι η ολοήμερη επίσκεψή τους εκεί, στην οδό Όλαφ Πάλμε, αποτελούσε την καλύτερη «εκδρομή» τής μέχρι τότε σχολικής τους ζωής.

Δεν ξεχνιούνται όλα αυτά και άλλα πολλά, Κατερίνα Κατσιμάνη. Όπως δεν διαγράφονται οι αγώνες και οι αγωνίες σου για τους ηλικιωμένους στην αντιμετώπιση της ασθένειας, του πόνου, της μοναξιάς και της απελπισίας. Βέβαια οι προϊστάμενοι σου θέλησαν να σ' απομακρύνουν απ' αυτούς, αντί να σε τοποθετήσουν προϊσταμένη όλων των θεσμών τρίτης ηλικίας, για να διδάξεις τα νέα παι-

Πρόταση ανάγνωσης

Ας αφήσουμε όμως για λίγο το Ρέθυμνο κι ας μεταφερθούμε στα γειτονικά μας Χανιά, για να συναντήσουμε έναν ποιητή που δηλώνει ερωτευμένος δάσκαλος, ο **Βαγγέλης Κακατσάκης**. Έχουμε αναφερθεί κι άλλες φορές από αυτή εδώ τη θέση σε βιβλία του, ποιητικά εκείνα. Οι ιδιότητές του δεν είναι μόνο αυτές: είναι επίσης συνεργάτης επί δεκαετίες στα «Χανιώτικα Νέα», με δύο εξαιρετικές στήλες, είναι επίσης συγγραφέας και εσχάτως διηγηματογράφος, με το φρεσκοτυπωμένο βιβλίο «Πότες θα κάμει Ξεστεριά...». Το βιβλίο κυκλοφόρησε (κυκλοφορήθηκε ορθότερα, κατά τον ίδιο) από την εφημερίδα που διακονεί επί σειρά δεκαετιών, μέσω του θυγατρικού της «Μουσείου Τυπογραφίας».

Ο λόγος του είναι όπως πάντα λιτός, λυρικός, με προσεκτική χρήση κρητικών ιδιωματισμών και με βαθιά συνείδηση της ιστορίας. Στις εφτά ιστορίες του, τις οποίες είχε ακούσει από το στόμα της γιαγιάς του Στυλιανίτσας στο Νίππος Αποκορώνου, αποτυπώνονται οι αγώνες των προγόνων του και η ιστορία που έγραψαν εν τέλει μέχρι τον μεγάλο Σηκωμό. Να ευχηθούμε ο συγγραφέας του να είναι πάντα καλά και να προπαιζεί τον τόπο μας όχι μόνο με τους ευδιαστούς βασιλικούς του αλλά και με τα μικρά κοσμήματά του, όπως το τελευταίο στο οποίο είχαμε την ευκαιρία να αναφερθούμε σήμερα.